

Handläggare
Gunilla Hjorth
Telefon: 08-508 28 814

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2018-04-10, p.25

Ekdatabas - uppdatering och komplettering

Miljöövervakning av biologisk mångfald

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna miljöförvaltningens rapport.
2. Överlämna rapporten för kännedom till länsstyrelsen, exploateringsnämnden, trafiknämnden, stadsbyggnadsnämnden och stadsmuseet samt till samtliga stadsdelsnämnder.

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef

Maria Svanholm
Avdelningschef

Bakgrund

Stockholm har ett unikt bestånd av ekmiljöer och jätteekar av stor betydelse både regionalt och nationellt. I Nationalstadsparken finns ett av de största sammanhängande bestånden av gamla ekar i Sverige. Stadens ekmiljöer är ett resultat av historisk markanvändning och har höga värden både kulturhistoriskt och naturvetenskapligt. Stockholm har därför ett särskilt ansvar att bevara och vårda dessa miljöer.

Ekar behöver mycket ljus för att utvecklas till jätteträd. En ek kan leva i flera hundra år om förutsättningarna är de rätta, och även det döda trädet fortsätter länge att vara biologiskt värdefullt. En rik mångfald av arter - insekter, svampar, lavar, fåglar, fladdermöss etc. – är knuten till ekarna, i synnerhet de som hunnit bli gamla, grova och ihåliga. Många av de eklevande arter som idag är nationellt hotade kräver en mängd grova ekar av en viss kvalitet och på lagom avstånd från varandra för att kunna fortleva.

Stadens Ekdatabas (EDB) är ett kartverktyg som kan användas som kunskapsunderlag både inom fysisk planering samt park- och naturmarksskötsel. EDB består av olika digitala kartskikt i GIS med tillhörande attributdata. Materialet framställdes genom omfattande karteringar i fält för projektet ”Stockholms Unika Ekmiljöer” på uppdrag av exploateringskontoret 2006. Detta projekt finns beskrivet i rapporten *Stockholms unika ekmiljöer – Förekomst, bevarande och utveckling, Ekologigruppen 2007*:
<http://www.stockholm.se/KulturFritid/Park-och-natur/Ekmiljoer> .

Sedan dess har staden arbetat vidare med landskapsekologiska analyser i GIS för arter knutna till ekar, baserade bl a på EDB och den digitala biotopkartan. Miljöförvaltningen har förvaltat och tillgängliggjort kartmaterialet från EDB via s k WMS-tjänst så att det idag kan nås av samtliga förvaltningar i staden med kartverktygen Miljödata och dpMap samt även allmänheten genom stadens öppna data. Länsstyrelsen i Stockholms län har också tagit fram GIS-material som visar skyddsvärda träd och trädmiljöer i länet, bl a ekar, samt landskapsanalyser på regional nivå.

Ärendet

I slutet av 2017 genomförde miljöförvaltningen en uppdatering av EDB. Projektet utfördes enligt det miljöövervakningsprogram för biologisk mångfald och ekosystemtjänster som antogs av Miljö- och hälsoskyddsnämnden i augusti 2017. Konsultföretaget Greensway AB fick i uppdrag att uppdatera och komplettera samtliga objekt i EDB med fokus på skötsel- och restaureringsbehov.

Uppdraget omfattade fältinventering av närmare 1 000 jätteeckar och över 300 ekområden, flygbildstolkning av nästan dubbelt så många ekar och mer än 500 ekområden samt uppdatering av befintliga objekt i databasen. Fältinventeringen inom stadens natur- och kulturresevat gjordes främst av förvaltningens egna ekologer, samordnat med konsultinsatsen för resten av staden. EDB kompletterades också med ytterligare över 300 jätteeckar som tidigare saknades i databasen. Greensway analyserade hur ekmiljöerna förändrats sedan karteringen 2006, samt gjorde en samlad bedömning av tillståndet för stadens värdefulla jätteeckar och ekområden. Dessutom gjordes en landskapsekologisk analys där man tog fram förslag till lämpliga områden för förstärkningsåtgärder, såsom restaurering och nyplantering av ek.

Resultaten har levererats i form av uppdaterade värden i de befintliga GIS-filerna för jätteeckar och värdefulla ekområden, ett

omfattande datamaterial med förändringsanalysen, nya kartsnitt med förslag till förstärkningsåtgärder samt en *slutrapport* (Bilaga 1). Resultaten från förändringsanalysen finns framtagna i tabellform uppdelade dels på stadsdelsnämndsområden, dels på natur- och kulturresevat.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Den aktualiserade ekdatabasen och analysresultaten kommer att bli värdefulla kunskapsunderlag i kommunikationen med stadens skötselansvariga, både i förvaltningens tillsynsarbete med naturreservaten och i generell naturvårdsrådgivning. Förslagen till förstärkningsåtgärder för ekmiljöer kan även utnyttjas som underlag för grönytekomensation i plan- och exploateringsprocessen samt för generell förstärkning av stadens gröna infrastruktur.

Rapporten kommer också att vara ett viktigt underlag för arbetet i strategiska samordningsgruppen för ett Grönare Stockholm. Miljöförvaltningen kommer att föredra rapporten där och förankra de olika åtgärdsförslagen som redovisas i rapporten.

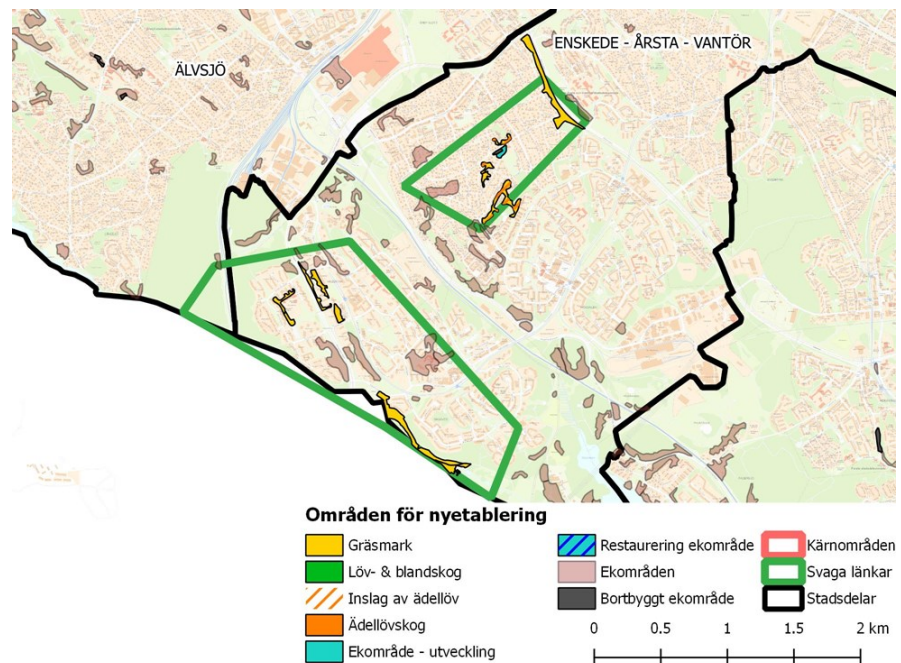
Resultaten från undersökningen 2017 tyder på att Stockholms ekar och ekområden håller en något försämrad vitalitet och status jämfört med den förra bedömningen 2006; trenden har gått mot ökad igenväxning. För naturreservaten är vitaliteten hos jätteeckarna dock något bättre än för staden som helhet, och igenväxningshotet för ekområden är också något mindre i reservaten. Antalet skador på jätteeckarna har minskat generellt.

Åldersfördelningen och fördelningen av olika stadier av ihållighet mellan ekarna visar att det finns god potential att med rätt skötsel samt nyplantering/-etablering behålla en kontinuitet av värdefulla jätteeckar i staden, även på lång sikt. De flesta jätteeckar har åtminstone någon efterträdare inom synhåll. Många ekar och ekområden är dock betydligt mer igenväxta än önskvärt, även inom de skyddade områdena. För att långsiktigt säkerställa Stockholms värdefulla ekbestånd bedömer förvaltningen att det behövs en satsning på anpassad skötsel, restaurering och nyetablering av ek samt återkommande uppföljning av tillståndet.

Sedan 2006 har insatserna framför allt bestått av slyröjning och borttagning av gran. Restaurering behövs nu mer i form av gallring av uppvuxna lövträd som tar ljus från ekarna, vilket bedöms vara en angelägen åtgärd för nästan hälften av alla ekområden. För enskilda jätteeckar är läget något bättre, men även här behövs i många fall åtgärder på relativt kort sikt. Framför allt när det gäller gallring av

konkurrerande lövträd bedömer förvaltningen att det också kommer att behövas informationsinsatser, både internt inom staden till skötselansvariga och för att öka förståelsen hos allmänheten för de åtgärder som behöver vidtas.

I undersökningen togs förslag på områden där det är lämpligt att arbeta med förstärkning av ek-sambanden inom staden fram. Tio områden pekades ut som "svaga länkar" där man föreslår nyplantering av ekbestånd och utveckling av befintliga ekområden genom restaurering och skötsel för att gynna "nyrekryter" (yngre ekar) och efterträdare till jätteeckarna.

Exempel på förstärkningsförslag i sydvästra Enskede-Årsta-Vantör

Förslagen kommer att beskrivas närmare och tillgängliggöras i förvaltningens arbete med att ta fram och presentera förslag till ekologiska förstärkningsåtgärder.

Bilagor

1. Rapport från Greensway AB 2018: "Stockholm Stads Ekdatas - Uppdatering och komplettering".